

## **ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СПОРТИВНИХ ІГОР В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

**Богдановський І. В., Конох А. П.**

### **ВСТУП**

Україна та її освітня система зазнають впливу інтеграційних та глобалізаційних процесів, які є головними ознаками сучасного світу. Перед суспільством виникають певні завдання щодо поліпшення якості життя й оздоровлення його в цілому, і підростаючого покоління, зокрема.

Зміни, що відбуваються за часи незалежності України, зажадали серйозних реформ у системі та змісті діяльності освітніх інститутів, у тому числі, а може бути і в першу чергу, для дітей дошкільного віку<sup>1</sup>.

Враховуючі те, що більшість потенціалу суспільства першої половини XXI століття в нашій країні становитимуть сьогоднішні діти дошкільного віку, і саме вони мають вирішувати складні соціальні, економічні, моральні, етичні, національні та інші проблеми, які наразі хвилюють громадськість<sup>2</sup>, на жаль, стають звичними тривожні дані про системне погіршення стану здоров'я, зниження рівня фізичної та рухової підготовленості дітей зазначеного віку<sup>3</sup>.

На думку багатьох учених, у переліку причин, що визначають такий стан, називаються зниження загального рівня життя, соціальної захищеності населення України, порушення екології довкілля, недосконалість системи медичного обслуговування, недостатнє фінансування освітніх установ та багато інших.

У той же час, теза про пріоритетність заходів, пов'язаних з охороною здоров'я дитини, підвищенням її функціональних можливостей, рівнем

---

<sup>1</sup> Гринькевич О. С. Управління конкурентоспроможністю вищої освіти України (методологія аналізу і системи моніторингу) : дис. ... док. економ. наук : 08.00.03. Львів, 2018. 527 с.

<sup>2</sup> Бельський Я. Теоретичні і методичні основи підвищення ефективності праці вчителів фізичної культури : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2000. 46 с.

<sup>3</sup> Карасевич С. А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2017. 320 с.

фізичної та рухової підготовленості є провідною у всіх програмах навчання та виховання в дитячих дошкільних закладах<sup>4</sup>.

Також вже доведено, що багато передпатологічних станів у дітей можна профілакувати засобами фізичного виховання, і у зв'язку з цим фахівці вважають, що дана система функціонує недостатньо ефективно<sup>5</sup>.

Стурбованість суспільства фізичним здоров'ям підростаючого покоління, усвідомлення необхідності удосконалення фізкультурно-оздоровчої діяльності у дошкільних навчальних закладах вплинула на переосмислення структури підготовки в університеті майбутніх організаторів фізичного виховання дітей дошкільного віку<sup>6</sup>.

На рівні Держави проголошено, що в основі педагогічного процесу дитячого дошкільного закладу (ДНЗ) повинна стояти дитина, її неповторний внутрішній світ, психічне та фізичне здоров'я<sup>7</sup>. У законодавчих документах задекларовано тенденцію гуманізації системи дошкільного виховання, що спонукає до перебудови дошкільної освіти у ДНЗ і до пошуку оптимальних шляхів гармонійного розвитку дитини. Про вирішення таких питань наголошено в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Указі Президента України «Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року», «Концепція розвитку освіти в Україні на період 2015–2025 рр», Стратегія національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Проект Закону України «Про дошкільну освіту» (2023) та інших рекомендаційних і нормативно-правових документах.

## **1. Виникнення передумов для підготовки фахівців фізичної культури до ефективного використання спортивних ігор**

Як було зазначено, дошкільний вік є одним з найбільш відповідальних періодів життя людини у формуванні фізичного здоров'я та культурних навичок, що забезпечують його вдосконалення, зміцнення та збереження в майбутньому. У період дошкільного дитинства закладається фундамент здоров'я, формуються життєво необхідні рухові навички, вміння, розвиваються важливі фізичні якості, що свідчить про необхідність правильного фізичного виховання, яке має сприяти оздоровленню і повноцінному розвитку дитини.

---

<sup>4</sup> Кристопчук Т. Є. Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Київ, 2014. 39 с.

<sup>5</sup> Чепелюк А. В. Формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у вищому навчальному закладі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Хмельницький, 2014. 20 с.

<sup>6</sup> Данилевич М. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: дис. ... док. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2018. 533 с.

<sup>7</sup> Степанченко Н. В. Система підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2017. 585 с.

Збільшення інтелектуальних і статичних навантажень неминуче порушують гігієнічні основи режиму життя дошкільників, організм яких за своїми морфофункціональними та психофізіологічними особливостями і можливостями далекий від категорії зрілості, може привести до виражених порушень соматичного та психічного здоров'я. Крім того, на погіршення здоров'я дошкільників, вихованців ДНЗ, впливає зростання розумового та фізичного навантаження в режимі дня. Діти можуть перевтомлюватися, їх здоров'я та працездатність погіршуються, як і емоційне благополуччя. Ці прояви можуть спричинити в подальшому шкідливу дезадаптацію<sup>8</sup>.

Саме тому дошкільне фізичне виховання у ДНЗ повинне формувати рівень здоров'я дитини та фундамент фізичної культури майбутньої дорослої людини, до якого повинно входити<sup>9</sup>:

- позитивне ставлення дітей до фізичних вправ, різноманітних ігор, загартовуючих процедур, особистої гігієни, дотримання режиму дня;
- початкові знання для пізнавального інтересу до фізичної культури, спорту;
- початкові навички природних рухів загальнорозвиваючого характеру, уміння орієнтуватися в просторі, участь в колективних діях (іграх, змаганнях), культура поведінки, самостійність, організованість і дисциплінованість, вміння грати у команді;
- навички самообслуговування, догляду за інвентарем для занять і т. ін.

Враховуючі те, що фізичне виховання дітей дошкільного віку – систематичний вплив на організм дитини з метою його морфологічного та функціонального вдосконалення, зміцнення здоров'я, формування рухових навичок і фізичних якостей, фахівцям фізичної культури під час навчально-виховного процесу в ДНЗ бажано вміти<sup>10</sup>:

- аналізувати й оцінювати ступінь фізичного здоров'я та рухового розвитку дітей;
- формулювати завдання фізичного виховання на певний період часу і визначати першорядні з них з урахуванням особливостей кожної дитини;

---

<sup>8</sup> Джуринський П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2013. 43 с.

<sup>9</sup> Біницька К. М. Тенденції розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкової освіти у країнах східної Європи: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2018. 510 с.

<sup>10</sup> Денисенко Н. Г. Теоретичні і методичні засади формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2021. 592 с.

- організувати процес виховання у певній системі, вибираючи найбільш доцільні засоби, форми та методи роботи в конкретних умовах;
- проектувати бажаний рівень кінцевого результату, передбачаючи труднощі на шляху до досягнення мети;
- порівнювати досягнуті результати з початковими даними та поставленими завданнями;
- володіти самооцінкою професійної майстерності, постійно удосконалюючи її.

Для забезпечення реалізації таких завдань фізичного виховання дошкільників, а саме – зміцнення здоров'я; забезпечення гармонійного розвитку організму; сприяння розвитку рухових умінь, навичок і фізичних якостей – сили, спритності, витривалості, гнучкості; підвищення фізичної та розумової працездатності; загартування організму; прищеплення культурно-гігієнічних навичок, формування уявлень про здоровий спосіб життя; виховання патріотизму, потреби у заняттях фізичною культурою та спортом, система ДНЗ в Україні має широкі та різноманітні можливості<sup>11</sup>.

Національне відродження України потребує розв'язання проблеми національної освіти, оновлення системи дошкільної освіти. Сучасний педагог має стати справжнім майстром своєї справи з високим рівнем знань і вмінь у сфері педагогічної діяльності. Необхідною умовою досягнення високої професійної, методичної підготовки, майстерності педагога є оволодіння основами теорії і методики фізичного виховання та спорту<sup>12</sup>.

Крім того, фахівці фізичної культури, які здійснюватимуть діяльність у ДНЗ, повинні гармонійно поєднувати освітні, виховні та оздоровчі цілі із завданнями фізичного виховання і спорту. Поєднати вище зазначене можна застосовуючи в навчально-виховному процесі ДНЗ ігрові види спорту, які є найбільш популярними сьогодні в дітей, зокрема, в дітей дошкільного віку.

Спортивні ігри – це види ігрових змагань, основою яких є різні технічні та тактичні прийоми поразки в процесі протиборства певної мети спортивним снарядом (зазвичай їм є м'яч спортивний, метою – ворота, майданчик і т. і.)<sup>13</sup>.

---

<sup>11</sup> Дерка Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київський ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2017. 549 с.

<sup>12</sup> Денисенко Н. Г. Особистісно зорієнтоване фізичне виховання у Новій українській школі (для підготовки майбутніх учителів фізичної культури) : навч.-метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. С. 7.

<sup>13</sup> Конох О. Є. Застосування засобів спортивних ігор у процесі фізичного виховання дітей старшого шкільного віку. *Вісник Запорізького національного університету: Зб. наук. ст. Фізичне виховання та спорт*. Запоріжжя: ЗНУ, 2018. № 1. С. 10–16.

У старших групах дитячого саду практикуються спортивні ігри за спрощеними правилами, елементи спортивних ігор. Вони вводяться тоді, коли діти вже самостійно організують рухливі ігри. Ігри з елементами спортивних ігор вимагають більшої, ніж у рухливих іграх, зібраності, організованості, спостережливості, певним, доступним дітям техніки рухів, швидкої рухової реакції. Вони підбираються з урахуванням віку, стану здоров'я, індивідуальної схильності і інтересів дитини.

Спортивні ігри зміцнюють великі групи м'язів, розвивають психофізичні якості: силу, швидкість, спритність, витривалість. У спортивних іграх у дитини підвищується розумова активність, орієнтування в просторі, розвивається кмітливість, швидкість мислення, відбувається усвідомлення власних дій. Дитина вчиться узгоджувати свої дії з діями товаришів; у нього виховується стриманість, самовладання, відповідальність, воля і рішучість; збагачується його сенсомоторний досвід, розвивається творчість.

Спортивні ігри дають можливість кожній дитині відчути важливість участі в спільних діях, допомоги один одному для досягнення результату й успіху, тобто долучають дітей до універсальних цінностей людського життя: доброти, колективізму, взаємодопомоги.

Більшість популярних спортивних ігор (футбол, хокей, баскетбол, гандбол, теніс, бадмінтон, регбі тощо) відносяться до складних ігор великої рухливості з бігом, стрибками, метаннями і формуванням всіх основних фізичних якостей. Отже, спортивні ігри вимагають належного рівня розвитку основних рухів і фізичних якостей.

На заняттях фахівці з фізичної культури використовують теоретичну підготовку, в якій дається інформація на доступному для дошкільнят рівні, наприклад: історія виникнення ігор; національні ігри з елементами спорту; досягнення і успіхи України в даній галузі спорту; досягнення і успіхи місцевих спортсменів в даній галузі спорту; бесіди з дошкільниками про видатних спортсменів; показ фотографій, слайдів, відеофільмів, читання книг на тему «Спортивні ігри» з подальшим їх обговоренням.

Значення навчання елементам спортивних ігор полягає в тому, що спортивні ігри сприяють вдосконаленню діяльності основ фізіологічних систем організму (нервової, серцево-судинної, дихальної), поліпшення фізичного розвитку, фізичної підготовленості дітей, вихованню позитивних морально-вольових рис характеру, створюють сприятливі умови для виховання дружніх відносин в колективі, взаємодопомоги, формують інтерес до фізичної культури, потреби до самостійних занять,

задовольняють біологічну потребу в рухах, виховують любов до спорту<sup>14</sup>.

Крім практичних занять спортивними іграми, які формують і розвивають у старших дошкільників основні види рухів і фізичних якостей проводяться теоретичні заняття з дітьми.

Теоретичні заняття, присвячені спортивним іграм (бесіди, переглянь кіно- і відеофільмів, читання книг і т.д.) супроводжуються подальшим обговоренням, в процесі якого дошкільнята гаряче і зацікавлено висловлюють свою думку, захищають і відстоюють свою точку зору, є корисною формою морального, естетичного, вольового виховання, виховання позитивного ставлення до спорту.

## **2. Аналіз ефективного використання спортивних ігор в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів**

Ситуація, що склалася в системі фізичного виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ, викликала гостру потребу в її вдосконаленні, що в свою чергу дозволить зменшити або повністю нейтралізувати зазначені негативні тенденції.

Одним із сучасних напрямів у контексті вище викладеного – використання спортивних ігор в навчально-виховному процесі дошкільнят. При обґрунтуванні такого підходу вирішувалися дві основні науково-методичні завдання:

а) розробка методики освоєння дітьми знань про спортивні ігри та пов'язаних з ними умінь та навичок;

б) формування певного світогляду, усвідомленого в рамках вікових можливостей ставлення дитини до освоєння елементів спортивних ігор, розвитку його рухової сфери, що традиційно ідентифікується із соціально-психологічними завданнями виховання фізичної культури людини.

Нами розроблено нову технологічну схему навчання дітей, суть якої полягає у комплексності застосування методів подання інформації, в основі якої лежать принципи наочності та обліку вікових особливостей розвитку рухових і психічних процесів дошкільнят.

Результати педагогічних експериментів підтвердили здатність дітей 3–6 років освоїти фізкультурні знання та пов'язані з ними вміння та навички, що дозволило нам рекомендувати включення освоєння елементів спортивних ігор як одого із компонентів системи фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Рішення соціально-педагогічних завдань фізичного виховання зводиться до процесу формування життєвої філософії людини:

---

<sup>14</sup> Дручик В. Д. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі : дис...канд. пед. наук : 13.00.04. Луцьк, 2017. 247 с.

переконаності та потребностно-діяльнісного її ставлення до освоєння цінностей фізичної культури. Реалізація цього процесу в ДНЗ пов'язана з урахуванням особливостей інтересів дитини та характером їхньої мотивації.

Наші дослідження дозволили отримати дані про перевагу для дітей тих чи інших видів навчально-виховної діяльності. Було виявлено чітко виражені та близькі за змістом інтереси як у хлопчиків, так і у дівчаток до рухової активності, починаючи вже з 3-річного віку. Проте, в процесі дорослішання дітей відбувається поступова диференціація у динаміці інтересів. Причому для хлопчиків заняття фізичними вправами набувають дедалі більшого значення, а дівчаток спостерігається зворотна картина: до 5-річного віку фізкультурні заняття вони відсувають на другий план, до 6 років – на четверте місце з дев'яти основних видів навчально-виховної діяльності.

З урахуванням всіх перелічених вище факторів, які враховувалися при розробці змісту та організації педагогічного експерименту, була показана принципова можливість цілеспрямованого формування мотивів до занять спортивними іграми у дітей дошкільного віку.

У загальній структурі фізкультурного виховання руховий компонент грає головну роль розвитку фізичного потенціалу людини, формуванні його життєво важливих умінь і навичок. В даний час, у дослідженнях більшості науковців утвердилися уявлення про фізичне виховання як про процес управління індивідуальним розвитком здібностей та властивостей людини, необхідних йому у сфері рухової діяльності.

Природний дослідницький інтерес у процесі вирішення рухових, інтелектуальних та соціально-психологічних завдань фізичного виховання дітей 3–6 років викликав питання про співвідношення та взаємозв'язок цих процесів.

Результати кореляційного аналізу показують, що між рівнями освоєння фізкультурних знань та сформованості мотивів до занять спортивними іграми існує позитивна залежність, що досягає достовірного рівня у групах хлопчиків з 5-річного, а у групах дівчаток – з 6-річного віку.

Таким чином, одним із напрямків, що доповнюють існуючу систему фізичного виховання дітей дошкільного віку, є реалізація не тільки рухових, а й інтелектуальних та соціально-психологічних завдань. Результати проведених нами досліджень дозволяють доповнити зміст існуючих програм навчання та виховання у дошкільних навчальних закладах конкретними рекомендаціями щодо освоєння дітьми елементів спортивних ігор та формування у них стійких стимулів до занять фізичними вправами.

Було встановлено тенденцію щорічного вікового збільшення абсолютних значень показників фізичної підготовленості та сформованості основних рухів, за винятком гнучкості у дітей обох

статевих груп з достовірними відмінностями між дошкільнятами суміжного віку. Результати педагогічного дослідження також показують, що в процесі дорослішання як хлопчиків, так і дівчаток, темпи приросту характеристик фізичної та рухової сфер дітей постійно змінюються у бік покращення з достовірними відмінностями за абсолютною більшістю показників між дошкільнятами суміжного віку, досягаючи максимуму у 6-річному віці.

Вище перелічені наукові факти дозволяють зробити висновок у контексті проблеми фізичної та рухової підготовки дошкільнят про сенситивність всього вікового діапазону від 3 до 6 років. Встановлено, що на процес формування основних рухів істотно впливають у хлопчиків такі фізичні якості, як сила і швидкість, а й у дівчаток – швидкість. Водночас силові якості є провідними у 4–6-річному віці у дітей обох статевих груп.

Неодмінна умова підвищення об'єктивності наукових досліджень – постійне вдосконалення методологічних основ теорії тестування. У ході багаторазових обстежень дітей сформульовано нові організаційно-методичні положення, які, на нашу думку, вносять доповнення до існуючої теорії тестування.

До основних організаційно-методичних особливостей педагогічного контролю фізичної підготовленості дітей дошкільного віку, встановлених у наших дослідженнях, належать:

- необхідність попереднього навчання техніки деяких контрольних вправ;
- формування у дітей мотивів до досягнення найвищих результатів у тестах, особливо у контрольних вправах, пов'язаних із проявами максимальних чи тривалих зусиль;
- розширення, у розумних межах, комплексів тестів з метою підвищення надійності оцінки фізичної підготовленості дошкільнят;
- переважне використання інтегральних та сумарних показників як найбільш інформативних та об'єктивних характеристик фізичної підготовленості дітей 3–6 років.

Ще одним напрямом удосконалення системи фізичного виховання дітей дошкільного віку ДНЗ є об'єктивізація процесів розвитку фізичних якостей та формування основних рухів дитини на основі конкретних даних, які кількісно характеризують вікові особливості їх змін із використанням розробленої методики педагогічного контролю.

У ході обстежень дошкільнят, під час проведення формуючого педагогічного експерименту, була спроба виявлення вікових особливостей розвитку і на цій основі можливостей застосування спортивних ігор для створення умов, що оптимізують формування психічних процесів дітей 3–6 років. Плануючи цей напрямок наукових досліджень, ми орієнтувалися на існуючі у психологічній науці положення про те, що психічний розвиток індивіда загалом, є результат



оптимального поєднання рівня біологічної зрілості організму у межах можливостей цього рівня впливів середовища.

Як і за показниками фізичної та рухової підготовленості, абсолютні значення рівня розвитку психічних процесів підвищуються в процесі дорослішання дітей. Але на цьому подібність тенденцій розвитку цих двох якісних характеристик дітей закінчується. При дорослішанні дітей кількість психічних процесів, що достовірно різняться за рівнями розвитку між дітьми суміжних вікових груп, зменшується. За більшістю психічних процесів в обох статевих групах темпи приросту максимальні у двох вікових періодах: з 3 до 4 та з 4 до 5 років. І лише здібності до сприйняття є найбільш сприятливими у період 5–6 років. За всіма досліджуваними процесами (виключаючи сприйняття) починаючи з 4-річного віку показники темпів приросту знижуються.

Таким чином, ще одним напрямом, який доповнює змістовну основу системи фізичного виховання дітей дошкільного віку, є застосування спортивних ігор для оптимізації умов розвитку психічних процесів. Отримані експериментальні результати дозволяють запровадити у програми навчання та виховання у ДНЗ розділи, пов'язані із застосуванням спортивних ігор, для підвищення рівня психічного розвитку дітей 3–6 років.

Крім того, результати наших досліджень не дають підстав для заперечення наявності статевого диморфізму в дітей дошкільного віку. За багатьма характеристиками фізичної та рухової підготовленості, сформованості психічних процесів, мотивованості до різних видів спортивних ігор різниці між дівчатками та хлопчиками не встановлені. До таких показників належать: інтегральні характеристики фізичної підготовленості та сформованості основних рухів, значення темпів приросту окремих фізичних якостей, абсолютні значення рівня розвитку та темпів приросту психічних процесів, рівень мотивованості до занять фізичними вправами у віці 3 та 4 років.

Водночас у ході обстеження дітей виявлено різницю між дівчатками та хлопчиками, наприклад:

- необхідність застосування різних контрольних вправ для оцінки тих самих фізичних якостей;
- різний рівень взаємозв'язку між інтегральними та сумарними показниками фізичної підготовленості та сформованості основних рухів;
- різноманітні значення, що характеризують одні й самі рівні розвитку показників фізичної і рухової підготовленості;
- відмінності у ступеня значимості фізичних якостей на формування основних рухів;
- неоднакові темпи приросту фізичних та психічних якостей у віковому діапазоні 3–6 років;
- відмінності у структурі мотивації до ігрової діяльності з елементами спорту.

Отже, ще одним можливим напрямом удосконалення фізичного виховання дошкільнят ДНЗ, які потребують серйозних додаткових досліджень, є врахування статевих особливостей дітей під час розробки програмно-нормативних документів для застосування спортивних ігор.

Реалії актуального стану здоров'я, рівня фізичної та рухової підготовленості дітей значно відрізняються від запланованих результатів, які декларуються у програмах навчання та виховання і численних нормативних документах, що регламентують діяльність колективів дитячих дошкільних навчальних закладів. У той самий час матеріальне, науково-методичне, інформаційне забезпечення фізичного виховання дошкільнят перебуває на достатньо високому рівні, але у фахівців, які працюють у дитячих дошкільних закладах, не сформовано потреби втілення в реальній діяльності принципу пріоритетності фізкультурно-оздоровчої роботи.

Таким чином, наступним напрямом удосконалення системи фізичного виховання дітей дошкільного віку є зміна ментальності сучасного суспільства в нашій країні на основі підвищення престижності та державної уваги до фізкультурно-оздоровчих здобутків фахівців, які працюють у ДНЗ.

Запропоновані напрями вдосконалення існуючої системи фізкультурного виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ, звісно, не вичерпують проблеми. Проте отримані експериментальні дані свідчать про можливість вже нині значно підвищити ефективність цього процесу.

## **ВИСНОВКИ**

Теоретичне вивчення проблеми дослідження та результати педагогічного експерименту підтвердили коректність висунутої гіпотези та дозволили сформулювати наступні висновки.

Втрата ігор з елементами спорту, як джерела гармонійного розвитку дітей у сім'ї та дитячому навчальному закладі, різко обмежує можливості розвитку рухових здібностей дітей дошкільного віку. У свою чергу це знижує рухову активність, збіднює руховий досвід та самостійну діяльність дітей, негативно позначається на їх здоров'ї. Вирішення цієї проблеми вимагає серйозного теоретичного осмислення, визначення умов ефективного використання ігор з елементами спорту в системі фізичного виховання ДНЗ, відповідної підготовки фахівців фізичної культури до ефективного використання спортивних ігор в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.

Дослідженням встановлено, що управляти процесом розвитку рухових здібностей дитини через використання спортивних ігор можливо за наявності певних напрямів: єдності цілей, завдань, змісту, організаційних форм, засобів та методів навчання, спрямованих на гармонійний розвиток дитини. У процесі фізичного виховання дітей дошкільного віку ДНЗ доцільно приділити особливу увагу розвитку

координаційних, швидкісно-силових, швидкісних здібностей, гнучкості, тобто тих здібностей, котрим дошкільний вік є сензитивним.

У ході експериментальної роботи виявлено, що застосування спортивних ігор сприяє розвитку рухових здібностей дошкільнят, ніж існуючі виховно-освітні програми в ДНЗ. Змістовною передумовою такого висновку є ефективний вплив занять за програмою на розвиток координаційних, швидкісно-силових, швидкісних здібностей, гнучкості, підвищення рухової активності дошкільнят у режимі дня на 7–8%, що значно знижує дефіцит рухів.

Реалізація освітнього, оздоровчого, виховного спрямування експериментальної програми, комплексний розвиток рухових здібностей підвищують стійкість дошкільнят до захворювань, сприяють гармонійному психічному та фізичному розвитку дитини.

Фізичне виховання, засноване на використанні спортивних ігор та методах розвитку рухових здібностей, дає позитивні результати за умов:

- формування у дітей ефективної системи мотивів та стимулів до оволодіння змістом програми через ігрові форми занять;
- реалізації індивідуально-диференційованого підходу у розвитку рухових здібностей;
- забезпечення оптимальних навантажень, що відповідають функціональним можливостям дітей дошкільного віку.

Використання спортивних ігор в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів дає можливість фахівцям фізичної культури розкрити додаткові резерви в управлінні процесом розвитку рухових здібностей дітей дошкільного віку.

## **АНОТАЦІЯ**

Враховуючи, що модернізація вищої освіти в Україні спрямована на розробку перспективних моделей підготовки кваліфікованих фахівців відповідно до європейських стандартів, актуалізується проблема створення необхідних педагогічних умов для формування готовності фахівців фізичної культури до ефективного використання спортивних ігор в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.

Нами розроблено нову технологічну схему навчання дітей, суть якої полягає у комплексності застосування методів подання інформації, в основі якої лежать принципи наочності та обліку вікових особливостей розвитку рухових і психічних процесів дошкільнят.

Результати педагогічного експерименту підтвердили здатність дітей 3–6 років освоїти фізкультурні знання та пов'язані з ними вміння та навички, що дозволило нам рекомендувати включення спортивних ігор, як одого із компонентів системи фізичного виховання дітей дошкільного віку, в роботу дошкільних навчальних закладів.

## Література

1. Береженна Л., Нелюбіна М., Лясківська Л. Ігрові квести у формуванні уявлень дошкільників про здоровий спосіб життя. The XII International Scientific and Practical Conference «Actual priorities of modern science, education and practice». Paris, France. 2022. С. 545–547.
2. Бельський Я. Теоретичні і методичні основи підвищення ефективності праці вчителів фізичної культури : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2000. 46 с.
3. Беседа В. В. Підвищення фізичної підготовленості дітей дошкільного віку при диференційованому використанні «масажної гімнастики» *Наука і освіта: Педагогіка: теорія і методика фізичного виховання*, 2013. № 4. С. 70–74.
4. Біницька К. М. Тенденції розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкової освіти у країнах східної Європи: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2018. 510 с.
5. Богдановський І. В. Теоретико-методичні засади застосування спортивних ігор як ефективного засобу виховання в дітей дошкільного віку позитивного ставлення до спорту. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2017. Випуск LXXVIII. Том 2. С. 107–112.
6. Богініч О. Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри. К., 2001. 125 с.
7. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: підручник. Суми: Університетська книга, 2019. 467 с.
8. Гончар Н. П. Інтерактивні технології навчання як засіб формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку. Дошкільна освіта у сучасних вимірах: мат. Міжнар. наук.-практ. конференції. Хмельницький, 2013. С. 90–94.
9. Гринькевич О. С. Управління конкурентоспроможністю вищої освіти України (методологія аналізу і системи моніторингу) : дис. ... док. економ. наук : 08.00.03. Львів, 2018. 527 с.
10. Данилевич М. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: дис. ... док. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2018. 533 с.
11. Денисенко Н. Г. Особистісно зорієнтоване фізичне виховання у Новій українській школі (для підготовки майбутніх учителів фізичної культури) : навч.-метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 208 с.
12. Денисенко Н. Г. Теоретичні і методичні засади формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2021. 592 с.

13. Дерка Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київський ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2017. 549 с.

14. Джуринський П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2013. 43 с.

15. Дручик В. Д. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі : дис....канд. пед. наук : 13.00.04. Луцьк, 2017. 247 с.

16. Дутчак М. В. Спорт для всіх в Україні: Теорія і практика. К.: Олімп. л-ра, 2009. 279 с.

17. Журавель В. І. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних навчальних закладах. К., 2011. 71 с.

18. Закон України «Про вищу освіту». <https://zakon.help/zakonodavstvo-ukraini/1556-18>

19. Закон України «Про освіту» зі змінами. [https://urst.com.ua/download\\_act/pro\\_osvitu](https://urst.com.ua/download_act/pro_osvitu)

20. Карасевич С. А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2017. 320 с.

21. Конох А. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищому навчальному закладі: монографія. Запоріжжя: ЗДУ, 2006. 494 с.

22. Конох О. Є. Застосування засобів спортивних ігор у процесі фізичного виховання дітей старшого шкільного віку. *Вісник Запорізького національного університету: Зб. наук. ст. Фізичне виховання та спорт*. Запоріжжя: ЗНУ, 2018. № 1. С. 10–16.

23. Концепція розвитку освіти в Україні на період 2015–2025 рр. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

24. Кристопчук Т. Є. Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу: автореф. дис ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Київ, 2014. 39 с.

25. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. І. Самодіяльна гра дитини дошкільного віку: важливість єдиних термінологічних підходів. *Академічні студії. Серія: Педагогіка*. 2022. (1). С. 122–133.

26. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. К.: Олімпійська література, 2008. С. 21–73.

27. Курок О. І., Шовкопляс О. М. Особливості підготовки фахівців із фізичного виховання для дошкільних закладів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр.* Луцьк, 2008. Т. 1. С. 200–203.

28. Маріонда І. І., Сивохоп Е. М., Товт В. А. Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури у процесі занять фізичною підготовкою і спортом: монографія. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2016. 212 с.

29. Огірко Ігор, Огірко Олег. Духовно-моральні аспекти фізичного виховання. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. № 2 (18). С. 21–27.

30. Пасічник В., Пітин М., Окопний В. Концепція ігрової діяльності у межах фізичного виховання дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2022. № 9 (154). С. 78–85.

31. Пахальчук Н. О., Мируха О. І., Романенко Г. М. Педагогічні умови активізації рухової активності дітей. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (96.2). С. 72–75.

32. Проект Закону України про дошкільну освіту. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3010-20#Text>

33. Степанович О. П., Безгребельна О. З. Фізичне виховання у закладах вищої освіти : навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2018. 496 с.

34. Степанченко Н. В. Система підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 585 с.

35. Степанченко Н. І. Структурні аспекти проблеми професійної компетентності особистості вчителя фізичного виховання. *Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. Чернігів, 2015. Вип. 129, Т. 2. С. 255–259.

36. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей і молоді 2020-2025. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>.

37. Указ Президента України «Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року» [http://sportmon.org/wp-content/uploads/2021/07/rekomendacziyi-shhodo-strategichnogo-rozvytku-fizychnogo-vyhovannya-ta-sportyvnoyi-pidgotovky-uchnivskoyi-molodi-na-period-do-2025-roku\\_compressed.pdf](http://sportmon.org/wp-content/uploads/2021/07/rekomendacziyi-shhodo-strategichnogo-rozvytku-fizychnogo-vyhovannya-ta-sportyvnoyi-pidgotovky-uchnivskoyi-molodi-na-period-do-2025-roku_compressed.pdf),

38. Чепелюк А. В. Формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у вищому навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Хмельницький, 2014. 20 с.

39. Шаповалова І. В. Базові педагогічні принципи підготовки сучасного вчителя фізичного виховання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2013. Вип. 33. С. 415–421.

40. Hamidovna, N. R. Preparation of children in schools by making technological techniques in pre-school education. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*. 2020. № 8. P. 120–124.
41. Harrison, Joyce M., Blakemore, Connie L., Buck, Marilyn M. *Instructional Strategies for Secondary School Physical Education*. Boston, 2001.
42. Narimbaeva, L. K. The Development Of The Preschool Education System Is A Requirement Of The Times. *The American journal of social science and education innovations*. 2020. № 2(11). P. 108–111.
43. Nosirova, R. K. Methodology for teaching outdoor games in preschool institutions. *Academic Research in Educational Sciences*. 2020. № 1(4).
44. Shykyrynska O., Kanarova O., Medun L. Features of soft skills development children of senior preschool age in play activity: theoretical and methodological aspect. *Science and education for sustainable development: Publishing House of University of Technology, Katowice*, 2022. P. 708–719.
45. Stork, S., Sanders, W. Physical Education in Early Childhood. *The Elementary School Journal*. 2017. № 108(3). P. 197–206.

**Information about the authors:  
Bohdanovskiy Ihor Vasyliovych,**

Art. Teacher at the Department of Physical Therapy, Occupational Therapy  
Institute of Healthcare of the National University of Life  
and Environmental Sciences  
11, Soborna str., Rivne, 33028, Ukraine

**Konokh Anatoliy Petrovich,**  
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,  
Head of the Department of Theory and Methods  
of Physical Culture and Sports  
Zaporizhzhia National University  
66, Zhukovsky str., Zaporizhzhya, 69600, Ukraine